

Demokratis geist

En argumentationsanalys om demokratis tillstånd

Abstract

In the year of 2015, Freedom House released their yearly report where they concluded that the global level of democracy had been declining for nine straight years. This raised questions about whether the golden era of democracy had come to an end. Shortly after, the *Journal of Democracy* released a special issue with the title *Is Democracy in decline?*, where a number of well-known academics gave their opinions on this matter. Analysing the articles in this issue in relation to Samuel P. Huntingtons theory of democratic waves, this thesis tries to answer the question about whether what can be seen today is a third reversal wave of democracy.

By analysing the arguments presented in the articles, this essay shows that, despite greatly unfavourable conditions for democracy, we have *not* reached a third reversal wave. Instead, what can be seen is a democratic stagnation which should not be surprising considering the situation in the world.

Nyckelord: Demokrati, demokrativågor, demokratisk tillbakagång, Freedom House, Samuel P. Huntington

Antal ord: 9999

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Syfte och frågeställning	1
1.2. Teori	2
1.3. Metod, material och avgränsningar	3
2. Teori	5
2.1. Legitimitet.....	6
2.2. Ekonomisk tillväxt.....	7
2.3. Religion.....	8
2.4. Externa aktörer.....	9
2.5. Snöbollseffekten	10
2.6. Andra relevanta aspekter	10
2.7. Kritik mot Huntington.....	11
2.8. Lipsets tankar om demokratins utveckling	12
3. Metod	13
4. Analys	15
4.1. Tabellredovisning.....	16
4.2. Utveckling av argumenten	19
5. Diskussion	24
6. Slutsats	27
7. Referenser	28

1. Inledning

I början av 1990-talet släppte tidskriften *Journal of Democracy* en bok med namnet *The Global Resurgence of Democracy*. Denna titeln ger en bra bild av den tidens optimism och starka framtidstro på att demokratin tidsålder hade kommit för att stanna. Sedan dess har mycket hänt. Den tidigare optimismen har ersatts av mer pessimistiska tongångar om framtiden (Plattner, 2015, s. 9).

En av dessa tidigare hoppfulla röster kom från organisationen Freedom House, som har till uppgift att mäta nivån av demokrati i världen. I organisationens senaste årliga rapport *Freedom in the World 2015*, har det för det nionde året i rad registrerats en nedgång av den globala demokratinivån. Nedgången, menar Freedom House, är inte begränsad till någon enstaka region, utan är en generell trend som kan ses i alla världsdelar. De anser att det nu har gått så långt att de demokratiska idealen är mer hotade än någonsin under de senaste 25 åren. (Puddington, 2015, s. 1).

Detta föga inspirerande besked har lett till reaktioner runtom i världen¹. Oro har blandats med skepsis. Detta kan ses i tidskriften *Journal of Democracy* som i början av året släppte ett specialnummer med temat *Is Democracy in Decline?*. I detta nummer gav ett antal forskare sin syn på saken. Här delar alla inte Freedom Houses pessimism.

1.1. Syfte och frågeställning

Om Freedom Houses uppgifter faktiskt stämmer är en naturlig fråga, varför? Vad är det som orsakat en global tillbakagång av demokrati nio år i rad? Kan vi nu ha nått den gräns av demokratisk utveckling som Samuel P. Huntington talade om 1984 (Huntington, 1984, s. 218)? I den debatt som förts till följd av Freedom Houses resultat råder oenighet. Någon konsensus om tillståndet i världen finns således inte, men att någonting sker är de flesta överens om. Vad för sorts förändring verkar än så länge oklart.

I en teori har Huntington argumenterat för att demokrati går i vågor. Efter 1974 startade vad Huntington menar är en tredje våg av demokrati, som vid tiden för Huntingtons bok fortfarande var på frammarsch. Varje våg hittills följts av en

¹ I uppsatsen antas fortsättningsvis att någon form av demokratiskt styrelseskick är önskvärt framför diktatur. Eventuell diskussion om detta antagande är korrekt eller ej faller dock utanför denna studies räckvidd.

så kallad tillbakagångsvåg², vilket väcker en undran om det är detta som sker nu (Huntington, 1991, s. 15-16).

Genom åren har en mängd olika forskare diskuterat demokrati, bland annat den ovan nämnda Huntington, men också kända namn som Seymour Martin Lipset och mer nutida forskare som Francis Fukuyama och Larry Diamond. Trots detta har en konsensus om vilka länder som kan klassas som demokratier och hur framtidsutsikterna för demokratin ser ut aldrig nåtts, det finns således ingen klar bild av den demokratiska situationen. Med utgång i denna diskussion är uppgiften i uppsatsen att reda ut vad några forskare har för uppfattning om demokratin utveckling och om vi återigen har hamnat i en tillbakagångsvåg för demokratin.

Mitt syfte med denna uppsats blir därmed att genom att bringa klarhet i de argument som framförs i *Journal of Democracy vol. 26, No. 1*, se om det finns tecken på att vi hamnat i en demokratisk tillbakagång för att besvara följande frågeställning:

- Kan de resultat Freedom House visar tyda på att vi är i en tredje tillbakagångsvåg?

1.2. Teori

Forskning om demokrati är ett av de största ämnesområdena inom statsvetenskapen. Genom historien har mängder av akademiker och organisationer analyserat området ur olika synvinklar. Det har bland annat diskuterats om hur demokrati ska definieras, om demokrati alltid är önskvärt, på vilket sätt den ska vara uppbyggd, vilka som ska styra och om vilka som ska få vara med att välja de styrande. En annan diskussion har varit om demokrati kommer att sprida sig till hela världen eller om auktoritära stater åter kommer att leda världen.

I den sistnämnda frågan finns det tecken på att auktoritära stater varit starkare än förväntat (Plattner, 2015, s. 8). Samtidigt har det skett många händelser under de senaste åren som tyder på att stora delar av befolkningen i flertalet auktoritära stater vill ha demokrati (Diamond, 2015, s. 153). Exempel på detta är den så kallade ”arabiska våren” och protesterna i Hong-Kong, Turkiet och Ryssland, som visar att människor i allt högre grad ifrågasätter sina ledare (BBC, 2012, BBC, 2013 & BBC, 2014).

Freedom Houses undersökningar som visar att demokratin ser ut att vara på tillbakagång som följer vad många kallat den tredje vågen av demokrati leder tankarna till Huntingtons bok *The Third Wave of Democracy*. I denna bok hävdar Huntington att demokratiutvecklingen under 1900-talet gått i vågor. Den första vågen skedde mellan 1828 och 1926, den andra mellan 1943 och 1962 och den tredje startade 1974. Då Huntington skrev boken var den ännu inte avslutad. Varje våg hittills har dock följts av en tillbakagång då ett antal länder har fallit tillbaka i

² Översättning från Huntingtons ”reversal wave”.

de auktoritära mönstren (Huntington, 1991, s. 13-16). Som tillägg till Huntingtons teori kommer även två artiklar om demokrati av Seymour Martin Lipset att användas. I dessa artiklar presenteras variabler och tankar som Lipset anser viktiga för den demokratiska utvecklingen. Att just dessa två författare valts beror på att de är välkända och respekterade inom statsvetenskapen. De har också gjort välkända arbeten som ett stort antal akademiker hänvisat till.

Med denna teoretiska bakgrund blir studien kumulativ och uppfyller därmed kravet på inomvetenskaplig relevans. Kombinerat med att (utebliven) demokrati påverkar både befolkningen i ett land och landets relation till omvärlden är studien också utomvetenskapligt relevant (Esaiasson m. fl., 2012, s. 20-21).

Dispositionen är upplagd på följande vis. Inledningskapitlet kommer att följas av en mer ingående genomgång av Huntingtons teori. I tillägg till detta kommer också tankarna från Lipset presenteras. Därefter kommer den tillämpade metoden och operationaliseringen för argumentationsanalysen att förklaras, följt av en faktisk analys av de olika texterna. Avslutningsvis kommer resultatet av analysen att diskuteras i relation till Huntingtons teori, vilket kommer att besvara frågan i uppsatsen.

1.3. Metod, material och avgränsningar

Frågan i denna uppsats kommer att besvaras genom en argumentationsanalys. För att göra denna kommer Kristina Boréus och Göran Bergströms kapitel ”Argumentationsanalys” i *Textens mening och makt* att vara ledande. Tanken är att undersökningen ska genomföras genom en så kallad ”pro- et contra-analys där argument för och emot en viss ståndpunkt eller tes analyseras. Analysen kommer att deskriptivt redovisa argumentationen för att den ska kunna användas i relation till Huntingtons teori (Bergström & Boréus, 2012, s. 94)

Materialet i uppsatsen kommer att bestå främst av de 11 artiklar som ska analyseras. De är alla tagna från *Journal of Democracy Vol. 26, Nr. 1* som utkom 2015. Som nämnts tidigare är detta ett nummer med temat *Is Democracy in Decline?*. Då artiklarna i detta nummer är skrivna som en direkt konsekvens av Freedom Houses rapporter, är det naturligt att främst fokusera på dessa. De akademiker som skrivit artiklarna är också välkända inom den akademiska världen. Idealt sett hade det varit givande att även ta andra forskare i beaktning, inte minst då de artiklar som accepterats till *Journal of Democracy* kan ha påverkats av eventuell bias hos redaktörerna och därmed vara tendentiösa. Majoriteten av de artiklar som tas är nämligen på inbjudan av redaktörerna av tidskriften. På grund av tids- och resursbrist är det dock inte möjligt att analysera fler artiklar. Efter att ha gått igenom alla artiklar på förhand har det också visat sig att det finns en variation i de olika författarna åsikter (Esaiasson m.fl., 2012, s. 285-287 & *Journal of democracy*).

Avgränsningen i uppsatsen sker genom att använda artiklarna i *Journal of Democracy*. Fördelen är då att debatten blir relativt samlad och att deras åsikter går isär.

2. Teori

I följande avsnitt kommer teorin Huntingtons bok *The Third Wave - Democratization in the Late Twentieth Century* som utkom 1991 att diskuteras. Kapitlet kommer inledas med att de huvudsakliga dragen i teorin beskrivs, för att sedan fokusera på de variabler som Huntington anser vara relevanta för demokratiutvecklingen. Här kommer även två kompletterande artiklar från Lipset att presenteras.

Demokrati definieras som något som innehåller två dimensioner, den ”tävlande” och den ”deltagande”. Huntington menar att det i en demokrati ska vara möjligt för i stort sett hela den vuxna befolkningen att i regelbundna och fria val rösta på kandidater, vilka alla får en ärlig chans att konkurrera med varandra (Huntington, 1991, s. 7). För att demokratin ska anses konsoliderad menar också Huntington att länder ska genomgå något som han kallar ett ”two-turnover test”. Med det menas att det första partiet som tar över makten vid en förlust i ett val, fredligt ska lämna över makten till det vinnande partiet, som i sin tur fredligt, ska lämna över makten till vinnaren i nästa väl. Med andra ord ska två maktöverlämnanden i rad ske för att demokratin ska kunna anses etablerad (Huntington, 1991, s. 266-267).

Huntington menar att sedan den moderna demokratin uppstod har spridningen huvudsakligen skett genom så kallade vågor. Han anser att en våg inträffar när en grupp av länder genomgår en övergång från en auktoritär till en demokratisk regim. Antalet länder där en övergång sker ska även vara signifikant fler än de som har en tillbakagång (Huntington, 1991, s. 15). Rötterna till den *första* vågen fanns i de franska och amerikanska revolutionerna i slutet av 1700-talet. Den egentliga demokratiseringen startade dock först 1828 och berörde till största del länder i västra Europa som Frankrike, Storbritannien och Italien, samt USA. Den *andra* vågen startade under andra världskriget. I och med axelmakternas förlust spreds demokrati till bland annat Västtyskland och Italien. Kort efter detta blev också länder i andra delar av världen demokratiska. Flera före detta kolonier i Asien och ett antal länder i Sydamerika tog steget till demokrati (Huntington, 1991, s. 16-19).

År 1974 startade den *tredje* vågen som vid tiden för bokens utgivande fortfarande pågick. Ett trettiotal olika länder i Europa, Asien och Latinamerika fick då auktoritära regimer ersatta av demokratiska. Dessutom genomgick ett stort antal andra länder liberaliserande reformer, och demokratiörelser vann mark. I Europa var det främst den södra delen där förändringen skedde. Först störtades den auktoritära regimen i Portugal, och därefter regimerna i Grekland och Spanien. Vågen spred sig sedan till Latinamerika och Asien och i slutet av 1980-talet påbörjades en demokratisering i östra Europa. Den afrikanska kontinenten

var i stort sett undantaget de olika demokratiseringsvågorna, men åtminstone några framsteg gjordes, exempelvis i Nigeria (Huntington, 1991, s. 21-23).

Huntington menar att varje demokrativåg har följts av en tillbakagångsvåg. Denna tillbakagång sker när flera av de länder där demokratiseringen skett, efter en period tar steget tillbaka till diktatur. Dessa växlingar kan gå både framåt och bakåt flera gånger. Exempelvis blev Spanien demokratiskt under den första vågen, men republiken föll samman i och med det spanska inbördeskriget, för att sedan åter bli demokratiskt under den tredje vågen efter Francos död. I Latinamerika skedde liknande svängningar mellan den andra och tredje vågen. Argentina och Uruguay blev båda relativt demokratiska länder under den första vågen, men pendlade fram och tillbaka i takt med demokrativågorna och tillbakagångsvågorna. Alla länder har inte exakt följt detta mönster. Förändringar har skett även ”ur fas” med vågorna, men i hög grad har övergångarna skett relativt synkroniserat (Huntington, 1991, s. 14-16, 18 & 22).

Varför vissa länder övergått till demokrati, men andra stannat i en auktoritär struktur kan förklaras av olika mönster. Ett av dessa mönster är det cykliska. Ett cykliskt mönster är när ett land som varierar mellan demokrati och diktatur, har svårt att institutionalisera både de demokratiska och de auktoritära institutionerna. Ett typiskt mönster involverar ofta demokratiska regimer, som hämmas av hög korruption och missnöje. Detta leder till att den störs av militären, vanligen med stöd av en stor del av befolkningen. Dock tenderar de att vara dåliga på att hantera ekonomiska problem, och politiseringen skrämmar vissa officerare. Detta leder ofta till att de drar sig tillbaka eller blir avsatta. Huntington menar att detta mönster liknar det som sker i demokratiska styren mellan partier. Det kan därför sägas att istället för att staten varierar mellan två olika system har cykeln *blivit* deras politiska system. Detta mönster tenderar att vara svårt att komma ur när det väl har satt sig. Därför anser Huntington att ett land med en stabil auktoritär regim har lättare att övergå till en stabil demokrati än ett land med en icke-stabil regim (Huntington, 1991, s. 40-42 & Huntington, 1984, s. 210).

En övergång från en auktoritär till demokratisk regim sker enligt Huntington på grund av ett antal olika faktorer. Dessa har varierat något mellan de olika vågorna. I den första vågen var det framförallt ekonomiska och sociala faktorer, i den andra politiska och militära. I den tredje vågen var det istället en annan mix av faktorer som startade vågen. Dessa var legitimitet, ekonomisk tillväxt, religion, externa aktörer och snöbollseffekten vilka kommer förklaras nedan (Huntington, 1991, s. 39-40 & 45-46).

2.1. Legitimitet

Legitimitet är viktigt för att en regim ska kunna styra ett land smärtfritt. I den tredje demokrativågen var det i många fall den bristande legitimiteten som fick regimer på fall. Hur Huntington definierar legitimitet exakt nämner han inte, men

poängen är att utan legitimitet löper regimen stor risk att falla³. Varför denna legitimitet brister kan bero på olika faktorer, men framförallt blev demokratiska värderingar alltmer allmänt accepterade innan den tredje vågen kom (Huntington, 1991, s. 45-46).

I modern tid har traditionella sätt att uppnå legitimitet, som den gudomliga rätten eller religion, inte längre räckt till. Istället har en utveckling skett, där fokus har lagts på nationalism. I många länder fungerade detta relativt väl, men för att nationalism ska vara effektivt krävs det ofta en stark enande faktor, en fiende, eller en känsla av ”vi och dem”. Utan denna faktor urholkas nationalismen fort. I ett antal länder har därför regimerna enat folket kring en stark ideologi, som exempelvis kommunismen, eller ibland en kombination av dem (Huntington, 1991, s. 46-47). Som nämnts ovan har ett problem för många auktoritära regimer varit att alltför många människor har kommit att acceptera demokratiska värderingar. Detta ledde under den tredje vågen till att även auktoritära ledare använde demokratiska argument för att genomföra reformer, även om dessa de facto var det rakt motsatta. Detta blev framförallt viktigt för ledare i auktoritära länder som tidigare haft erfarenhet av demokrati (Huntington, 1991, s. 47).

I de flesta länder minskar de styrandes legitimitet över tid. I en demokrati sker regelbundna val där ledare kan bytas ut. Därmed kan legitimiteten återvinnas. I en auktoritär regim är legitimitetsbortfallet svårare att lösa. Vissa regimer har delvis löst detta problem genom att regelbundet byta ut sina ledare, även om regimen består. Detta kunde ses i Mexico och Brasilien förr, och i Kina idag. Tillvägagångssätt har dessutom fördelen att aspiranter till ledarposterna förlorar incitament att ta över posten med våld. Blir de inte tillsatta en gång har de chans att få posten nästa gång (Huntington, 1991, s. 48-49 & McKnight, 2015). Ett annat sätt att återfå legitimitet är att genomföra militära operationer. Detta riktar medborgarnas blickar bort från de problem som finns inom landet. Om operationen är lyckad ökar regimen anseende. En militär operation innebär dock stora risker. Om den misslyckas kan det lätt leda till regimen fall, något som hände i exempelvis Argentina (Huntington, 1991, s. 54-55).

2.2. Ekonomisk tillväxt

Ekonomisk uppgång är inte avgörande, men mycket viktig för demokratiseringsprocessen. När ekonomin försvagas i en regim, skadas ofta legitimiteten. Omvänt kan en starkare ekonomi leda till att den ekonomiska bas som är nödvändig för demokrati uppnås. Ekonomisk tillväxt kan också leda till att auktoritära regimer destabiliseras, vilket kan leda till att de antingen tvingas liberalisera landet eller bli ännu mer repressiva (Huntington, 1991, s. 59).

Att ekonomisk tillväxt och demokratiutveckling korrelerar är allmänt accepterat. Korrelationen indikerar att demokratin uppstår i länder med en

³ Snarare menar Huntington att legitimitet är ett ”grötigt begrepp som politiska analytiker gör klokt i att undvika” (Huntington, 1991, s. 46)

medelnivå av ekonomisk tillväxt, medan den har svårt att få fotfäste i fattiga länder och redan uppstått i de rika (Huntington, 1991, s. 59-60). Detta syns tydligt bland de länder som demokratiserades under den tredje vågen. Av totalt 31 länder som demokratiserades mellan 1974 och 1989 var 27 i ”medelklassen”, det vill säga varken rika eller fattiga (Huntington, 1991, s. 62-63). Undantag finns, ett exempel på detta är länder i Mellanöstern som är rika utan att vara demokratiska. Flera länder i det forna östblocket hade även de en relativt stark ekonomi utan att bli mer demokratiska (Huntington, 1991, s. 63-65).

En viktig konsekvens av en stark ekonomisk utveckling är att den bidrar till att förändra den sociala strukturen och värderingarna hos befolkningen. I takt med att ekonomin blir bättre finns det mer resurser att fördela. Detta kan leda till att medelklassen blir större. I samband med att fortsatt tillväxt ofta skapar ett behov av fler välutbildade människor, gör detta att även utbildningsnivån förbättras. Därmed får människor en mer stabil ekonomi, samtidigt som de blir mer utbildade. Denna grupp av människor accepterar i hög grad demokratiska värderingar och vill ha mer inflytande i maktsfären, något som sätter press på regimen. En annan aspekt är att auktoritära regimer tvingas öppna sig mot omvärlden för att gynna ekonomin. Detta medför att idéer, inklusive demokratiska ideal, får en ytterligare chans att sprida sig (Huntington, 1991, s. 65-67).

Alltför snabb tillväxt kan även leda till att auktoritära regimer försvagas. När länder upplever en boom ökar förväntningarna, vilket medför press på regimen att upprätthålla tillväxten. Klarar den inte detta blir missnöjet lätt stort. En annan konsekvens av ekonomisk tillväxt är att sociala klyftor i samhället kan synliggöras, vilket ökar missnöjet. Detta har skett i länder som Grekland, Spanien och Taiwan. På kort sikt kan alltså ekonomisk tillväxt försvaga regimer, och på längre sikt skapa grunden till demokratisk utveckling (Huntington, 1991, s. 69-72).

2.3. Religion

Huntington anser att kristendomen har spelat en viktig roll för den demokratiska utvecklingen i världen. Majoriteten av de länder som är demokratiska är också kristna, 1988 var det 39 av 46 stycken (Huntington, 1991, s. 73).

En viktig skillnad mellan kristendom och andra religioner är att den lägger vikt på en auktoritet utanför staten. Detta skapade en säkrare bas för motstånd mot politiskt förtryck än vad exempelvis buddhismen mer passiva mentalitet gjorde. Kristendomens större kampvilja mot statsmakten blev därmed en viktig utgångspunkt för demokratisk framgång (Huntington, 1991, s. 74). Majoriteten av de första länderna som blev demokratiska var protestantiska, inte katolska. Inte bara det, graden av demokrati tenderade också att vara högre ju högre andel av befolkningen som var protestantisk. Fördelen med protestantism är att den betonade det personliga samvetet, relationen mellan individen och bibeln, och även individens relation till gud. Den protestantiska kyrkan är också mer demokratiskt uppbyggd än den katolska. Inom protestantismen ses framförallt

församlingen som viktigast, medan den katolska kyrkan är strikt hierarkisk och mer auktoritär i sitt styre. Detta medförde att den protestantiska kyrkan lättare accepterade demokratiska strukturer (Huntington, 1991, s. 75).

I den tredje demokrativågen var majoriteten av länderna katolska. Detta hade flera orsaker. En var att de flesta protestantiska länder redan var demokratiska. En annan att det skedde en förändring inom den katolska kyrkan på 1960-talet. Från att tidigare ofta ha stött sittande auktoritära regimer, blev nu kyrkan en av de ledande oppositionsgrupperna mot dessa. Istället för att vara ett hinder för demokratisk utveckling, blev de då en viktig kraft för den (Huntington, 1991, s. 76-85).

Andra religioner, som konfucianismen och islam, har inte gynnat demokratiutvecklingen. Inom konfucianismen läggs det vikt på harmoni och samarbete, snarare än konkurrens. Fokus på gruppens framgång över individens, och auktoritet över frihet, är också det en stor skillnad mot kristendomen. Detta gör att traditionen där invånaren har rättigheter gentemot staten inte är lika utpräglad i områden med konfucianism (Huntington, 1991, s. 300-301). Inom islam är problemet istället att den religiösa sfären inte skiljs från den politiska. I dessa länder är lagen ofta baserad på *Shari'a* och politiska beslut tas med Koranen som utgångspunkt. Detta är, enligt Huntington, inte förenligt med demokratiska ideal. Mycket av det motstånd som riktats mot regimerna i Mellanöstern har också kommit från islamiska grupper som vill främja islam snarare än demokrati (Huntington, 1991, s. 307-308, Lipset, 1993, s. 170).

2.4. Externa aktörer

Externa aktörer spelar ofta en viktig roll för demokratisering av länder, något som även demokratiforskaren Robert Dahl påpekar. I 15 av de 29 länder som uppnådde demokrati på 1970-talet var det under en tid av utländskt styre, eller då landet fick sin självständighet från ett annat land (Huntington, 1991, s. 85).

Den tredje vågen gynnades därför av externa påtryckningar. Både USA, länder i Europa, Vatikanen och Sovjetunionen bidrog till att uppmuntra liberalisering och demokrati i andra länder. Detta har skett på flera olika sätt. Vatikanen fördömde auktoritära stater. Europa och USA skapade initiativ och utövade påtryckningar på regimer för att genomföra demokratiska reformer. Sovjetunionen tog bort hinder för dessa reformer (Huntington, 1991, s. 86-87 & 91-100). I flera länder har detta varit viktigt för övergången till demokrati. I El Salvador och Sydkorea var påtryckningar avgörande för att förhindra militärkupper. I Europa belönades demokratiska reformer med inkludering i den europeiska gemenskapen vilket påskyndade utvecklingen i Östeuropa. I Sovjetunionen gjorde Mikhail Gorbatsjovs reformer det möjligt för flera länder att ta steget mot demokrati (Huntington, 1991, s. 91, 95 & 99).

2.5. Snöbollseffekten

Snöbollseffekten, eller demonstrationseffekten som den också kan kallas, har varit betydande under demokratiseringsvågorna. Med detta menas att protester i ett land mot diktatur ofta följs av protester även i andra länder. I den tredje vågen var denna effekt särskilt viktig. Det berodde till stor del på att kommunikationerna blivit mycket bättre. TV och radio hade spridit sig till stora delar av världen, och även om många regimer utövade stor kontroll över dessa medier hade detta nu blivit både dyrare och svårare för dem (Huntington, 1991, s. 100-102).

Även om medier spelade en stor roll i att sprida budskap, var demonstrationseffekten tydligast i länder som var kulturellt lika varandra och geografiskt närliggande. Exempelvis skapade Portugals övergång till demokrati märkbara effekter i södra Europa och Brasilien. Spaniens övergång till demokrati något efter Portugals, gav stora effekter i resten av Latinamerika. Således skedde demokratiseringen av Latinamerika relativt synkroniserat över en kort period. Samma tendenser går att finna i Östasien och i östra Europa (Huntington, 1991, s. 102-104).

Givetvis måste demokratiseringen börja någonstans, något som inte kan förklaras av denna snöbollseffekt. Istället behövde de första övergångsländerna i den tredje vågen en utlösande faktor för att få snöbollen i rullning. Ursprunget till denna varierade. I Portugal var det ett misslyckat kolonialkrig, i Grekland en militär förlust och i Spanien Francos död. När dessa länder väl påbörjade övergången gick emellertid utvecklingen relativt fort (Huntington, 1991, s. 104-106).

2.6. Andra relevanta aspekter

Huntington nämner också ett antal andra aspekter som är av betydelse för den kommande diskussionsdelen.

En av dessa aspekter är hur utövandet av våld kan inverka på skapandet av demokrati. Våld har använts både av interna och externa aktörer, av förtryckare och förtryckta i en mängd olika länder för att antingen uppmuntra demokrati eller undertrycka den. En viktig observation är att våldsamma revolutioner där en regim avsätts mycket sällan leder till demokrati. De regimer som tar över genom revolution blir i hög grad även de våldsamma och auktoritära (Huntington, 1991, s. 207).

En annan tankeväckande aspekt är att Huntington spekulerar kring framtida förändringar⁴ som kan påverka den demokratiska utvecklingen. Ekonomisk tillväxt, och därmed större möjlighet till demokrati, tror Huntington kommer att bli svårare för de länder som inte inkluderades i den tredje vågen. Detta menar

⁴ Glöm ej att boken skrevs 1991

han beror på att de ekonomiska klyftorna mellan fattiga och rika länder har blivit enorma. Den fördel för snabb tillväxt som ekonomisk eftersläpning kan medföra vägs av att klyftorna är för stora. Han spekulerar också i att auktoritära länder i framtiden kan stärkas genom att utveckla metoder som passar bättre i den moderna och teknologiska arenan (Huntington, 1991, s. 316).

Huntington menar slutligen att det finns ett antal andra faktorer som kan orsaka en tredje tillbakagångsvåg. Dessa faktorer kan vara:

- 1) Systemfel som leder till att demokratier inte kan styras effektivt.
- 2) En finanskris i stil med den som skedde på 1920-talet⁵.
- 3) Om ett starkt demokratiskt land går tillbaka till diktatur kan detta leda till en motsatt snöbollseffekt.
- 4) Om flera mindre demokratier går tillbaka samtidigt och därmed underminerar demokratin i andra länder.
- 5) Om en auktoritär stat expanderar och därmed stimulerar diktatur även i andra länder.
- 6) Om det internationella klimatet passar bättre för auktoritära regimer än demokratiska (Huntington, 1991, s. 292-293).

2.7. Kritik mot Huntington

Huntingtons bok har brister. Till att börja med tar han inte hänsyn till kvinnlig rösträtt när han avgör om länder övergått till demokrati. I Schweiz fick inte kvinnor rösträtt på nationell nivå förrän 1971, men enligt Huntington var det ett av de första länderna som demokratiserades i den första vågen. Tas kvinnlig rösträtt i beaktning skulle dessutom det vågmönster som Huntington försöker beskriva inte alls vara lika tydligt (Huntington, 1991, s. 15 & Maissen, 2015).

Ett annat problem är Huntingtons syn på att den amerikanska demokratin är den främsta i världen och att landets identitet är beroende av sitt engagemang för liberala och demokratiska värderingar. Huntington menar också att USAs engagemang var avgörande för flera demokratiska övergångar under den tredje vågen, något som är omstritt. Nicolas Bouchet menar exempelvis att USA innan 1990 gjorde relativt lite för att uppmuntra demokrati utomlands. Snarare var det strategiska prioriteringar och konkurrensen med Sovjetunionen som avgjorde vilka länder de valde att ingripa i. Inte heller Martin Gilens eller Benjamin I. Page är övertygade om USAs demokrati är den bästa. De publicerade förra året en artikel där de kom fram till att USA i hög grad styrs av de rikaste i landet, och att majoriteten av befolkningen antingen har lite, eller inget, inflytande överhuvudtaget. USA kan på grund av detta inte längre klassas som en fullskalig demokrati, utan har snarare blivit ett samhälle styrt av eliten. Det kan därför ifrågasättas om USAs version av demokrati verkligen är den mest åtråvärda

5 Börskraschen i New-York

(Huntington, 1991, s. 29-30, Gilens & Page, 2014, s. 575-576 & Bouchet, 2013, s. 33).

Dessa exempel leder vidare till ett ytterligare problem. När ska egentligen ett land klassas som en demokrati? Huntingtons kriterium att landet ska ha klarat vad han kallar för ett ”two-turnover test” skulle betyda att exempelvis Irak och Afghanistan ska kallas demokratier, något som är högst diskutabelt (McGlinchey, 2010).

2.8. Lipsets tankar om demokratins utveckling

Lipset skrev 1959 artikeln *Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy*, vars resultat underströks 1993 i artikeln *A Comparative Analysis of the Social Requisites of Democracy*. I dessa artiklar går Lipset igenom de faktorer han menar är viktiga för demokratibyggnad

Lipset menade, precis som Huntington, att de viktigaste variablerna var legitimitet och sociala faktorer som påverkades av ekonomisk tillväxt, utbildning, kultur och religion. Lipset poängterar emellertid att det finns ett övre tak för när ekonomiska faktorer har en positiv inverkan på demokratin. En annan skillnad är att Lipset i legitimitetsbegreppet lägger till, förutom effektiviteten hos regimen, dess förmåga att lösa splittring (Lipset, 1959, s. 78-97 & Lipset, m. fl, 1993, s. 158, 162 & 168).

Lipset håller med Huntington om att nivån av utbildning och den ekonomiska situationen är nära förknippat med demokrati. Detta argument understöds av att mer demokratiska länder i allmänhet har en högre andel av befolkningen med högre utbildning. Vid tiden för den första artikeln var Brasilien det enda landet i Latinamerika som var delvis demokratiskt. Det var också det land som hade störst andel utbildad befolkning. Lipset ger också medhåll till Huntington om att utbildning tenderar att bidra till högre tro på demokratiska värderingar. I kombination med graden av urbaniseringen har detta ett positivt inflytande på demokratiskapande (Lipset, 1959, s. 78-80).

Hur kapitalet är fördelat inom landet kan också vara avgörande för demokratins utveckling. När människor har mer pengar ökar viljan att få inflytande i politiken, men finns den största andelen av kapital inom statsmakten finns det också mycket makt och inflytande att vinna på att inneha den. I sådana fall ökar risken för att makteliten tar till drastiska åtgärder för att förhindra att de förlorar sin ställning (Lipset, 1959, s. 78-80 & 83-84 & Lipset, m. fl, 1993, s. 165-167).

För att en demokrati ska kunna vara stabil menar Lipset att spänningar mellan olika politiska grupper inte får vara för starka. För att detta ska kunna förhindras är det viktigt att det är möjligt att lösa söndrande problem innan nya uppstår. Gör inte detta, och problemen hopar sig, är risken hög för att toleransen mellan grupperna minskar, vilket på sikt leder till splittring (Lipset, 1959, s. 97)

3. Metod

Tillvägagångssättet för att genomföra analysdelen av denna uppsats kommer att vara genom en argumentationsanalys. Hur denna genomförs kommer att redovisas nedan. Läsaren bör dock uppmärksammas på att kopplingen av analysen till Huntingtons teori kommer att ske först i diskussionsdelen i kapitel 5.

En argumentationsanalys går ut på att analysera och beskriva olika texters argumentation. I denna uppsats kommer analysen att användas som utgångspunkt för att kunna besvara den fråga som ställts. Uppställningen kommer att vara deskriptivt för att kunna relateras till teorin. Det tillvägagångssätt som valts här är den klassiska pro. et contra-modellen. I den redovisas argumenten som pro-respektive contra-argument mot en tes och ställs sedan upp i en tabell (Bergström & Boréus, 2012, s. 91-94).

Den första uppgiften för att genomföra analysen är att hitta den huvudsakliga tesen. En tes är ett påstående i en text som det argumenteras för eller emot, men som inte i sig själv fungerar som ett argument. Denna kan vara normativ (värderande), preskriptiv (uppmåna till handling), eller faktuell (icke-värderande). I de texter som behandlas i denna uppsats är teserna något förenklat att ”demokratnivån går tillbaka”, ”demokratnivån är stabil” eller att ”demokratnivån går framåt”, vilket betyder att de är faktuella (Bergström & Boréus, 2012, s. 95). Eftersom alla texter i analysen har olika teser, trots att de egentligen diskuterar samma ämne kommer en gemensam tes för alla texter att ställas upp, som sedan argumenten ställs emot. Uppsatsen kommer därmed följa sakfrågemodellen (Bergström & Boréus, 2012, s. 119), och ha följande sammanfattande tes:

- Demokratin i världen är på tillbakagång

Texterna kommer att ställas mot denna tes med förhoppningen att argumentationen ska bli mer översiktlig för läsaren. Pro-argument kommer fortsättningsvis att betecknas 'P', medan motargument kommer att betecknas 'C'. Vidare kommer argument att delas in i argument av första, andra, tredje ordningen och så vidare. Ett argument av första ordningen är det som relaterar till tesen, medan ett argument av andra ordningen relaterar till argumentet av den första ordningen, ett argument av tredje ordningen till ett av den andra ordningen och så vidare. Det första argumentet av första ordningen kommer att betecknas P1, medan det andra argumentet av första ordningen får beteckningen P2. Det första argumentet av andra ordningen som stödjer P2 får beteckningen P1P2, det andra P2P2. P1P2 läses med andra ord ut ”det första pro-argumentet för andra pro-argumentet för tesen”. Beteckningen C1P1P2 blir då bli det första contra-argumentet mot argument P1P2. Ett ytterligare förtydligande exempel blir

beteckningen $P1C1P1P2$, vilket betyder det första pro-argumentet för contra-argumentet mot argument $P1P2$. Det är alltså fortfarande ett argument mot tesen, men stödjer ett annat contra-argument vilket leder till att det inleds med ett P (Bergström & Boréus, 2012, s. 100).

En premiss är den ”uttalade eller outtalade länken mellan påståenden” (Bergström & Boréus, 2012, s. 103). Med andra ord är en premiss ett samband mellan olika påståenden som inte i sig självt är ett argument. I en argumentationsanalys kan ibland länken mellan påståenden vara något oklar och behöva synliggöras. Premissen skrivs då ut i uppställningen av argumenten. Detta symboliseras då med tecknet ϕ före bokstavskoden för argumentet som det syftar till, exempelvis $\phi P1P2$ (Boréus & Bergström, 2012, s. 102-104).

4. Analys

I detta kapitel kommer resultaten av argumentationsanalysen att redovisas. Det är viktigt att läsaren är medveten om att argumenten som framställs inte är citat från texten. När flera forskare argumenterat på samma sätt är dessa argument hopskrivna till ett. Det kommer inte heller redovisas vilken forskare som sagt ett visst påstående i själva tabellen. Vissa argument har använts både som pro- och contra-argument för tesen hos olika forskare. Det blir då upp till läsaren själv att avgöra om detta argument står emot tesen eller inte. I diskussionen kommer därför vissa författare hamna på både för- och motsidan relativt till tesen. Vissa av texterna är skrivna med en speciell region i åtanke, vilket gör att argumenten ibland kan vara specifika för just denna region. Den typen av argument har valts bort för att de enbart är relevanta i specifika fall.

En inledande reflektion av analysen är att oavsett om författarna till texten är oroade över demokratins utveckling eller mer optimistiska, är de i grunden relativt överens. Samtliga författare är i stort sett eniga om att den nedgång som visas inte varit speciellt markant. Skillnaden består istället i hur oroade vi bör vara och hur förändringar i olika länder bör tolkas. Vissa ser det som en naturlig utveckling och att förväntningar som finns på demokratin är orealistiska. Andra ser utvecklingen som en början på demokratisk tillbakagång. De argument som visas nedan är en sammanfattning av den diskussion som förs i de 11 artiklarna. Dessa argument kommer sedan följas av en mer djupgående diskussion kring vad som sagts.

4.1. Tabellredovisning

T.	Demokratin i världen är på tillbakagång.
P1.	Freedom Houses undersökningar visar en global nedgång av demokratinivån netto.
P1P1.	Nivån av tillbakagång accelererar.
φP1P1.	Nedgången kommer att bli mer markant.
C1P1.	Statistiken från Freedom House är skev. Även om förbättringar sker i ett land som redan är i topp kommer detta inte ge utslag i statistiken.
φC1P1.	Förändringar i ”mittenländerna” får ett större genomslag i statistiken än de borde.
C2P1.	Den faktiska förändringen enligt Freedom House är extremt liten, vilken den också är hos andra organisationer.
C3P1.	Fler länder har haft anmärkningsvärda uppgångar av demokrati än anmärkningsvärda nedgångar.
P2.	Auktoritära stater har blivit starkare vilket skadat demokratin.
P1P2.	Starka auktoritära länder har fått mer inflytande i exempelvis Afrika vilket minskar dessa länders behov av stöd, och därmed möjligheter till påtryckningar, från demokratier.
P1P1P2.	På grund av strategiska intressen har dessutom konkurrensen lett till att västliga demokratier mer fokuserar på att behålla inflytande i dessa länder än att uppmuntra demokrati.
P1P1P1P2	Kriget mot terror har exempelvis medfört att demokratier samarbetar med diktatoriska regimer i högre grad än innan.
φP1P1P1P2.	”Dåligt uppförande” medför inga konsekvenser vilket auktoritära regimer utnyttjar.
P2P1P2.	Allt fler länder stänger dörrarna för västligt inflytande.

C1P2.	1990-talet bör ses som en krisperiod för auktoritära regimer. De har nu anpassat sig till en ny värld.
φC1P2.	Det var inte demokratin som var särskilt stark under denna period. Det var auktoritära regimer som var ovanligt svaga.
C2P2.	Ingen diktatur ser stabil ut i det långa loppet.
P3.	Allt fler demokratiska länder saknar legitimitet i befolkningens ögon.
P1P3.	Skepsisen gentemot demokratiska stater ökar.
C1P3.	Skepsisen ökar både gentemot demokratiska och auktoritära stater.
P4.	Nedgången av demokrati har skett i nästan alla typer av länder.
C1P4.	Ingen verkar tro att de stater som nått en viss nivå av demokrati kommer att gå tillbaka.
P1C1P4.	Trots ett ogynnsamt klimat har demokratier visat sig förvånansvärt robusta.
P1P1C1P4.	De flesta stater som försämrats har varit relativt nya demokratier, eller länder som redan var relativt auktoritära.
P1P1P1C1P4.	Två tredjedelar av de länder som försämrats har varit länder som aldrig varit nära riktig demokrati.
P2P1C1P4.	I de få demokratier där det registrerats en nedgång har den varit relativt marginell.
P2C1P4.	Framsteg som gjorts i många länder har varit de ”enkla” framstegen (exempelvis valsysteem). Att gå vidare därifrån är svårt.
P1P2C1P4.	Det tar tid för demokratiska värderingar hos människor att slå rot.

C1P1P2C1P4.	Det behöver inte alls ta tid att skapa demokratier, se exempelvis i Östeuropa.
P2P2C1P4.	På pappret är många länder mer eller mindre demokratiska, men framförallt konstitutionerna är inte förankrade hos varken folket eller eliterna.
C1.	Länders demokratiska framgångar har överskattas, vilket har lett till att de klassas som demokratier utan att egentligen vara detta.
P1C1.	Kollapser av auktoritära stater har misstagits för att vara tecken på demokratisering.
P2C1.	Även eftergifter av auktoritära regimer har misstagits för att vara ett tecken på demokratisering. Dessa har snarare skett för att slippa påtryckningar.
P1P2C1.	Demokratiska reformer har införts i vissa länder för att dessa vill ha beskydd från västmakter mer än att de faktiskt vill ha demokrati.
φP1P2C1.	Svagare västmakter kan inte längre bidra med skydd i samma omfattning. Det är därför inte längre lika nödvändigt att ge sken av demokrati.
P3C1.	Förväntningarna på demokratiseringsprocessen är orealistiska.
P1P3C1.	Enligt demokratiteorier är det inte konstigt att många icke-demokratier idag inte är demokratiska. Det går således inte heller att förvänta sig detta.
P2P3C1.	En stagnation av den demokratiska utvecklingen uppfattas därmed felaktigt som en demokratisk recession.
P3P3C1.	Demokrati betyder inte samma sak för alla människor. Att vissa säger att de vill ha demokrati betyder inte att de vill ha samma demokrati som den i väst.

4.2. Utveckling av argumenten

Pro-argument

I följande del kommer argumenten som visas i tabellen att utvecklas för att skapa en bättre förståelse för dem. Inledningsvis kommer pro-argumenten att utvecklas, följt av contra-argumenten. En diskussion relaterad till teorin kommer sedan att ske i nästa kapitel.

Att Freedom Houses analyser visar en nedgång netto är det ingen av forskarna i analysen som förnekar, även om det råder en oenighet i hur många demokratier som bortfallit. Diskussionen handlar istället om i vilken mån nedgången sker och hur allvarlig den är. Författarna Larry Diamond och Francis Fukuyama är de två skribenter som verkar mest oroade över demokratins situation. De menar båda två att demokratin är hotad och att tillbakagången skett över ”hela fältet”. Med andra ord har en försämring skett i alla typer av länder. Diamond antyder till och med att det är värre än vad Freedom House säger och menar att det finns två till fem färre demokratier än i deras statistik. Framförallt är det de nyare demokratierna och de i gråzonen till demokrati som oroar Diamond och Fukuyama. De menar att nedgången av demokrati accelererar, att kvalitén och stabiliteten hos den försämrats i framförallt swing-states⁶, och slutligen även att de etablerade demokratierna presterar allt sämre. (Diamond, 2015, s. 143-144 & 150-151 & Fukuyama, 2015, s. 12).

Ett tecken på denna pessimism är att 25 demokratiska stater har fallit sönder, åtminstone under en viss period, sedan 2000 och att 18 av dessa gjorde det efter 2005. I dessa stater har kvalitén och stabiliteten av demokratin hämmats stort på grund av dålig *governance* i dessa stater. Fukuyama menar att statens legitimitet i hög grad beror på just statens *governance* snarare än på mer utvecklade demokratiska institutioner. När demokratiska stater, och stater på väg mot demokrati, inte längre presterar väl, hämmar detta därför demokratiutvecklingen. Omvänt har detta lett till att auktoritära stater blivit mer självsäkra. Flera auktoritära länder som Kina och Singapore har varit relativt välfungerande och har kunnat förmedla service till befolkningen vilket ökat deras prestige. Ett ytterligare problem är att demokratin i flera länder har heller inte blivit institutionaliserad i tillräcklig mån, vilket gör steget från demokrati så mycket lättare när detta väl sker. Diamond menar därför att det som sker nu är ett tecken på en mer allvarlig nedgång av demokratin i världen (Diamond, 2015, s. 142 & 150-152 & Fukuyama, 2015, s. 13-14).

Den negativa synen på utvecklingen stärks ytterligare av att skepsisen gentemot politiker påstås ha ökat. Philippe C. Schmitter menar i sin artikel att detta bland annat beror på att befolkningen blivit bättre utbildad och att den teknologiska utvecklingen lett till att information om eventuellt maktmissbruk är

⁶ Med swing-states menar Diamond länder med antingen en befolkning över 50 miljoner, eller med en BNP på över 200 miljarder dollar.

lättare att tillgå. En ytterligare anledning till detta är att politiker i allt högre grad kan gömma sig bakom bestämmelser som görs av institutioner som står ”över” landet, som EU, IMF och WTO. De kan därmed avsäga sig ansvar och hänvisa till andra aktörer. För befolkningen blir det därmed svårare att ställa politikerna till svars (Schmitter, 2015, s. 34 & 41).

Att den västerländska demokratin möter alltför problem hjälper inte saken. I USA har den senaste tiden politiken havererat när kongressen inte lyckas godkänna budgeten, och i Europa har flera länder drabbats hårt av euro-krisen. Robert Kagan menar att detta är ett av de viktigaste skälen till varför demokratier blivit svagare. Detta har haft flera konsekvenser, bland annat har demokratistödet till omvärlden minskat. Dessutom vill demokratiska länder inte heller förlora handelspartners och allierade, något som lett till att de i större mån accepterar odemokratiska reformer för att behålla vänskapen. I närheten av starka auktoritära stater som Ryssland har ovilligheten att förlora partners varit tydligare, men även i närområdet av demokratier kan stater gå i en auktoritär riktning utan konsekvenser. Ungern är ett exempel på när EU står tysta trots en tydlig försämring av de demokratiska processerna. Följaktligen kan makthavare över hela världen bli mer auktoritära och stärka sin makt, men ändå vara välkomna i väst som om ingenting hänt. Det blir också lättare för auktoritära ledare att ifrågasätta nyttan av demokrati när demokratier presterar allt sämre - om inte ni kan sköta era egna länder, varför skulle ert system vara bättre för oss? (Diamond, 2015, s. 152-153, Kagan, 2015, s. 29-30 & Carothers, 2015, s. 69-71).

Att auktoritära länder blivit starkare, eller att den demokratiska utvecklingen har stagnerat märks framförallt i Mellanöstern och Afrika. Dessa områden har Tarek Masoud och E. Gyimah-Boadi fokuserat på i sina artiklar. Masoud menar att den ”arabiska våren” med undantag för Tunisien har varit ett fiasko för den demokratiska utvecklingen. Även om flera auktoritära ledare blev avsatta under demonstrationerna och upproren har detta i stort inte lett till någon varaktig förändring. Sedan 2010 har, enligt Freedom House, endast två av sexton länder fått ett bättre resultat, Tunisien och Libyen. Libyens utveckling är trots detta inte särskilt positiv, vilket lämnar endast Tunisien. Alla de andra länderna i Mellanöstern har antingen stagnerat eller fått ett sämre resultat. Ett stort problem i dessa länder är att när val väl genomförs, ser vinnaren oppositionen som fiender som ska bekämpas snarare än en minoritet som också ska ha beskydd. Ett annat problem är de rika oljeländerna, som kan använda sin rikedom till att bekämpa oppositionen och stödja allierade antidemokratiska stater i närområdet (Masoud, 2015, s. 75-78, 81 & 84). I Gyimah-Boadis artikel fokuserar han mycket på de afrikanska ledarnas alltmer bristande entusiasm för demokrati. Även om de flesta afrikanska länderna är demokratiska på pappret gäller detta ofta inte i praktiken. I flertalet länder genomförs exempelvis val, men valkampen är ofta våldsam samtidigt som korrupktion och klientelism är utbredd. Även om media är relativt fri, är journalister alltid i farozonen för anklagelser från regimen. Konstitutioner som är demokratiska är helt enkelt inte förankrade hos varken folket eller eliterna. Gyimah-Boadi menar att de framsteg som gjorts är de lätta och att gå vidare härifrån kräver mycket mer arbete. Fattigdomen i många stater har gjort det enkelt att köpa röster och ojämn fördelning av kapital har lett till att den största

rikedomen finns inom statsmakten. Att statsmakten är vägen till rikedom har lett till att de som har makten ogärna vill lämna den ifrån sig. Det i sin tur har lett till att svågerpolitik har blivit utbredd för att ledare lättare ska kunna kväsa oppositionen och vinna stöd. De senaste åren har även demokratistödet från demokratiska stater minskat, samtidigt som en inblandning från auktoritära regimer som Kina har ökat. Denna kombination har lett till att behovet av demokratiska staters stöd minskat. Därmed har det blivit svårare att utöva påtryckningar för att främja demokratin (Gyimah-Boadi, 2015, s. 101-109).

Thomas Carothers menar att inte bara det minskade stödet till demokrati är skadligt, det stöd som faktiskt getts har inte varit effektivt. Till att börja med har demokratistöd blivit alltmer kontroversiellt. I många fall har stöd från stater övergått i privat regi. Dessa privata organisationer har dock även egna intressen, som att behålla sin del av ”marknaden” och att hålla budgeten. Ett ytterligare problem är att de ofta blivit tvungna att agera utifrån sina givares intressen snarare än mottagarnas intressen. En del av dessa givare ser till och med demokrati som något som står i vägen för annan socioekonomisk utveckling. Detta medför att stödet blir inkonsekvent och långtifrån lika effektivt som det skulle kunna vara. När dessutom utvecklingen under de senaste 10 åren varit utan positiva nyheter gällande demokratistöd har entusiasmen för detta minskat markant. I Mellanöstern ifrågasätter exempelvis allt fler om det ens är värt mödan att försöka uppmuntra demokrati. Samtidigt som demokratistödet inte varit tillräckligt gäller det också att det genomförs på rätt sätt. Bland annat USAs inblandning i färgrevolutionerna, Irak och Afghanistan har gjort omgivande länder mer känsliga för västerländsk inblandning. Detta har lett till att de varit mer skeptiska mot inblandning i sina interna affärer, inte bara från andra stater, utan även från organisationer som anses sprida västligt inflytande (Carothers, 2015, s. 64-68 & 70).

Contra-argument

Steven Levitsky & Lucan Way argumenterar för att det vi ser idag visst är en stagnation, men inte en demokratisk recession. Det beror också på vilken startpunkt som undersökningen har, jämförs demokratinivån med 1990 är utvecklingen positiv. De anser att fokus istället bör ligga på hur stabila demokratier har varit trots de ogynnsamma förhållandena de senaste åren (Levitsky & Way, 2015, s. 45-46).

Sett till både Freedom Houses statistik och andra liknande organisationer har nivån av demokrati de facto varit i stort sett stabil. Tas 2005 som utgångspunkt är det endast Freedom House som visar en nedgång, och denna är endast marginell⁷, i absoluta tal har endast en (1) demokrati förlorats. Dessutom menar de att tio länder har haft en markant uppgång av demokrati, men endast åtta har haft en markant nedgång sedan samma år. Den demokratiska nedgången matchas således

⁷ Från 0,63 till 0,62 i Levitsky & Ways omkodade variabel av Freedom Houses resultat där 1 är max, och ett högre värde bättre.

av en åtminstone likvärdig demokratisk uppgång (Levitsky & Way, 2015, s. 46-48).

Antagandet att förändringen inte är så stor stärks bland annat av utvecklingen i Latinamerika. I denna region har vissa länders demokratiska situation förbättrats, i andra stagnerat och i några få försämrats. Scott Mainwaring och Aníbal Pérez-Liñán hävdar i sin artikel att orosfaktorn inte är en demokratisk tillbakagång i dessa länder, utan att ett stort antal av dem lider av låg demokratisk kvalitet. I motsats till Masoud menar de att demokratibyggande tar tid, och att stagnationen inte är förvånande. Flera länder i Latinamerika har helt enkelt inte förutsättningarna för att skapa en stabil demokrati ännu (Mainwaring & Pérez-Liñán, 2015, s. 114-115 & 122-125). Även Schmitter ställer sig skeptisk till Freedom Houses analys. Främst beror detta på att deras metod för att mäta demokrati har sina begränsningar. Stater som redan har bästa betyg kan inte förbättras enligt statistiken även om de de facto blir det, och samma sak gäller för de länder som är i botten av listan. Detta medför att statistiken blir skev eftersom förändringar i dessa länder inte har något genomslag i resultatet. De negativa förändringarna kan dessutom räknas till ett relativt få antal länder, de flesta i länder tillhörande kategorin ”partly free”, det vill säga där demokratin inte är fullt etablerad. Vidare menar Schmitter att den ökande skepsisen gentemot politiker inte bara går att finna i demokratier. Den är också alltmer märkbar i auktoritära regimer, vilket tyder på att ökad skepsis är ett globalt fenomen. Som Diamond påpekar finns det knappt någon auktoritär regim som ser stabil ut i det långa loppet (Diamond, 2015, s. 153 & Schmitter, 2015, s. 33).

I flera artiklar menar författarna att det har varit orealistiska förväntningar som lett till att så många blivit oroad över utvecklingen och att vad som egentligen är en stagnation har misstagits för att vara en tillbakagång. Perioden efter det kalla kriget kan antingen ses som en fantastisk framgångsperiod för demokratin, eller som en krisperiod för auktoritära regimer. Levitsky & Way argumenterar för det senare. Kalla krigets slut innebar enligt dem en enorm kris för auktoritära regimer. Att tro att detta skulle leda till demokratisering var dock förhastat. Istället menar de att de tidiga övergångarna under den tredje vågen i södra Europa, Sydamerika och Centraleuropa bör skiljas från de senare i Afrika och i stater under sovjetiskt inflytande. Medan de tidiga övergångarna skedde under gynnsamma förhållanden, skedde förändringarna på 1990-talet under helt andra förutsättningar. I både Afrika och det forna Sovjetunionen led regimledare av ekonomisk kris, sönderfallande länder och internationella påtryckningar. Denna kris ledde till att de inte hade möjligheter att motstå oppositionella grupper. Detta misstogs för att länderna gick mot demokrati. Det här instämmer Alina Mungiu-Pippidi i. Hon menar att de möjligheter som uppstod i det post-kommunistiska Europa var ett ”historiskt fönster” som höll i 25 år men som i längden inte skulle kunna hållas öppet. Vissa länder klarade övergången, men de flesta blev aldrig demokratiska i någon verklig mening. När situationen stabiliserades blev länderna åter auktoritära (Levitsky & Way, 2015, s. 48-50 & 53-54 & Mungiu-Pippidi, 2015, s. 88).

Tron på att auktoritära regimers fall är ett tecken på övergång till demokrati är inte bara fel i fallet med det post-kommunistiska Europa. Över hela världen har

olika länder haft en kort period av något som påminner om demokrati, men som sedan snabbt återgick till diktatur. Detta ledde till att dessa länder felaktigt kallades för demokratier utan att egentligen vara detta. Freedom House, menar Levitsky & Way, är också medskyldiga till denna övertro på demokratins framgång. Att flera länder sedan återgick fullt ut till diktatur ses därför som värre än vad det egentligen är. Dessutom menar de att inte bör vara förvånande för någon att demokratin inte längre går framåt. Enligt demokratiteorier behövs vissa förutsättningar för en demokratisk utveckling. Dessa finns inte i de flesta icke-demokratier. Det är därför ett misstag att förvänta sig att dessa länder ska demokratiseras (Levitsky & Way, 2015, s. 52-55).

Schmitter menar att det vi ser idag inte är en demokratisk tillbakagång. Det är en kris för demokratin i en övergång från en version till en annan. Vad som kommer ske, om det kommer uppstå flera typer av demokrati eller om de(n) nya typen av demokrati kommer att vara bättre är ännu inte klart. Han menar att vi nu är inne i en period som kan komma att kallas post-liberal. Dessutom anser Schmitter, att vi för att förbättra utvärderingen av demokratier, bör analysera dem på ett annat vis. Fokus borde ligga på effektiviteten i de ansvarsutkrävande processerna, och i vilken mån medborgarna i en stat är villiga att ge legitimitet till makthavarna. På detta vis skiljs kvalitén hos demokratin från kvalitén hos regeringen. Med andra ord undviks misstaget att jämföra regimens prestationer med hur demokratin i sig presterar. (Schmitter, 2015, s. 35-37).

Slutligen bör möjligtvis också ödmjukhet från västliga demokratier uppmuntras. Människor kan säga att de vill ha demokrati utan att mena den demokrati som är representerad i väst (Masoud, 2015, s. 82). Kanske betyder detta att demokratistöd kan bli mer effektivt om mottagarländerna själva får mer frihet i att bestämma hur deras land ska se ut. Det finns inget som säger att västs form av demokrati är den bästa.

5. Diskussion

Studien inleddes med en undran kring huruvida det som nu sker i världen ska tolkas som ett tecken på en tredje tillbakagångsvåg för demokratin? I det följande resonemanget kopplas argumentationen ovan till Huntingtons teori, för att stilla denna ovisshet.

Inte ens de mest pessimistiska av forskarna verkar, trots Freedom Houses resultat, anse att vi är i en tillbakagångsvåg. Däremot är alla eniga om att demokratin inte längre vinner mark. Den snabba demokratiska utveckling som vi såg efter 1974 är vi nu långt ifrån. Detta bör dock inte vara helt överraskande. Under de senaste åren har klimatet för demokrati varit sämre än på länge. Vi har haft en finanskris, ett världsomspännande krig mot terrorismen och djupare klyftor mellan religiösa grupper och sociala grupper. Alla dessa faktorer har en stark inverkan på demokratins möjligheter. Det är därför kanske alltför optimistiskt att förvänta sig att demokratin i dagens läge kommer fortsätta att expandera i världen.

Flera av de faktorer som Huntington talar om i sin teori tar också de analyserade artikelförfattarna upp, bland annat olika ekonomiska faktorer. Många av de etablerade demokratierna menar de har drabbats hårt av finanskrisen, vilket bland annat påverkat deras utrikespolitik. Svag ekonomi har inte bara försvagat dem, det efterföljande kaoset har också påverkat deras anseende och därför har deras inflytande minskat. Samtidigt har exempelvis det auktoritära Kina gått i delvis motsatt riktning. Kina har klarat sig bättre ekonomiskt än många demokratier. De lyckades svara effektivt på finanskrisen och de har ökat sin inblandning i andra länder runt om i världen. Även om de inte nödvändigtvis aktivt motarbetar demokrati, minskar behovet av de demokratiska länderna i exempelvis Afrika vilket inte gynnar den. Här kan vi följaktligen argumentera för att åtminstone tre av de faktorer som Huntington talar om är representerade på ett missgynnande sätt för demokratin; ekonomiska faktorer, legitimitet och externa aktörer.

Ekonomiska bakslag har inte bara drabbat de ”ledande” demokratiska staterna. Flera av de icke-demokratiska staterna var fattiga redan innan krisen, och är fortfarande detta. I flera av dessa länder har därför de förändringar som gynnar demokratin aldrig fått möjlighet att slå igenom. Folket har inte fått möjlighet till utbildning, klasskillnaderna är utpräglade och möjligheten att få ekonomiskt stöd från exempelvis Kina gör att länderna inte behöver öppna sig för demokratiska länder. Hinder för demokratisk utveckling i dessa länder är därför fortfarande närvarande. Även Lipsets tankar är relevanta. Rikedom i de fattiga länderna finns framförallt inom staten, inte bland privata aktörer, vilket har medfört att det har blivit eftertraktat att bli ledare och därmed få tillgång denna. Förlorar de makten förlorar de också rikedom. Det finns därför färre incitament för ledare i

dessa länder att uppmuntra demokratiska reformer som försvagar deras makt. En annan aspekt är att dessa länder ofta har demokratiska drag i form av val. Problemet är att viljan till att inneha makt leder till att valkamper ofta drabbas av konflikter och valfusk. Ledare försöker även ofta ändra konstitutionerna för att kunna sitta kvar vid makten under en längre period. Detta kan betyda att länderna har hamnat i det cykliska mönster som Huntington skriver om. I rika icke-demokratiska stater, framförallt oljestater, har inte heller villkoren varit gynnsamma för demokratin. Dessa stater använder sin rikedom för att trycka ner allt motstånd mot regimen, vilket de ibland även gör i de omgivande länderna, som i fallet Jemen (Gardner, 2015).

Nära kopplat till de ekonomiska faktorerna är legitimitet. Flertalet auktoritära länder har lyckats hantera finanskrisen väl, och servicen till folket har upprätthållits. Det motsatta skulle kunna sägas ha skett i USA och EU. Sviterna efter finanskrisen är fortfarande märkbara, vilket har lett till politiska konflikter och kaos med efterföljande försämringar för befolkningen i många länder. Det har gjort att befolkningen inom demokratierna kan ha tappat förtroende för staten. Det motsatta kan omvänt ha skett i länder som klarat sig bättre. Ledare i Kina kan nu visa att de, med sitt eget mer effektiva, system har kunnat hantera en kris medan de i ”väst” inte lyckats. De kan därmed lättare skapa en känsla av att ”vi lyckades” i motsats till dem och spela på människors nationalism. I EU har inte bara lösningarna av finanskrisen varit ineffektiva, (o)förmågan att lösa splittringar har också blivit mer aktualiserad. I flera länder, som Spanien, Storbritannien och Belgien, höjs allt fler röster för att delar av länderna vill bli självständiga. Följaktligen har två viktiga faktorer som påverkar legitimitet varit mindre lyckade i denna del av världen.

En annan inverkan som bland annat den ekonomiska omvälvningen har medfört är att en förändring i stödet till andra stater har skett. Demokratiska stater har i många fall lagt mindre fokus än innan på att uppmuntra demokrati. Det stöd som getts är i många fall också ineffektivt och sekundärt till andra intressen. USA, som av flera av författarna anses vara en av de viktigaste demokratistöttepelarna, har lagt allt större vikt på strategiskt viktiga länder för dem själva snarare än där demokratimöjligheterna varit stora (Bouchet, 2013, s. 50). Inte bara har det direkta stödet till demokrati gått tillbaka, politiska påtryckningar har också blivit mindre framtonade. Etablerade demokratiers behov av handelspartners och allierade i kriget mot terrorismen har gjort det möjligt för auktoritära ledare att ta sig allt större friheter utan att det får konsekvenser. I Mellanöstern, Afrika och Asien har påtryckningar för demokrati fått ge vika för militärbaser och handel. Detta gäller inte bara de stora länderna, mindre länder som Sverige kan sägas vara en del av detta som vi såg i Saudiaffären (Wicklén, 2015).

Även EU har blivit tamare i sin framtoning. Reaktionerna mot Rysslands alltmer auktoritära utveckling har varit ganska tafatta. Intressant är också hur EU ställde höga krav på Ungern innan landet gick med i EU, för att sedan stå helt passivt när den demokratiska utvecklingen gått tillbaka sedan dess. Detta är något som Diamond tog upp. Han menar att både starka och svaga auktoritära ledare noterar detta och utnyttjar läget. Det motsatta har som nämnts, tidigare skett med de starka auktoritära staterna. De har blivit alltmer inblandade runtom i världen

för att vinna stöd och säkra resurser till sina egna regimer. Kina är exempelvis djupt inblandade i Afrika och Ryssland i Centralasien. Denna inblandning har missgynnat demokrati indirekt, men också direkt där dessa länder stöttar diktatorer för att behålla dem som vänner. Externa aktörer har därmed i högre grad börjat stärka auktoritära regimer istället för det motsatta. Samtidigt är det svårt att säga att det enda som krävs för demokratier är att öka sitt stöd och sin inblandning i alla stater. Inblandningen i exempelvis Afghanistan och Irak har, som visats, gjort andra länder mer känsliga för utländska påtryckningar. Interventionen i Libyen har också den till stora delar varit, trots att Freedom House visar en förbättring, ett fiasko. I Libyens fall, och även andra länder under den arabiska våren stärks därmed Huntingtons påstående om att våldsamma uppror sällan leder till demokrati.

Återkopplar vi till Huntingtons möjliga orsaker till en tredje tillbakagångsvåg kan vi ändå vara mer positiva. Det argumenteras i artiklarna för att demokratier visat sig ineffektiva i sitt styre, att vi har haft en finanskris som varit den värsta sedan 20-talets depression, att auktoritära staters styrka har växt och slutligen att det internationella klimatet idag är mer gynnsamt för dessa stater. Således är fyra av de sex olika möjliga orsakerna till en tillbakagångsvåg representerade. Trots detta ser vi inte ut att ha hamnat i en stark tillbakagång. Precis som Levitsky & Way argumenterade, bör vi därför snarare kanske vara positiva över att försämringen inte är värre än vad den är. Till detta kan läggas Diamonds påstående om att ingen diktatur ser stabil ut på lång sikt. Om villkoren för demokrati i framtiden är mer gynnsamma kan vi därför komma att se en ny framgång för demokratin.

6. Slutsats

Freedom Houses rapporter om en tillbakagång för demokratin har oroat många. Utifrån vad vi kan utläsa ur den analyserade debatten är det kanske inte så illa som befarats. I den analyserade argumentationen har det visat sig att vi inte är i en tillbakagångsvåg globalt. Flera av de länder som övergått till demokrati i den tredje vågen har inte gått tillbaka. Istället är det länder där demokratin inte blivit etablerad, eller som aldrig varit nära demokrati, som försämrats. Att den demokratiska utvecklingen avstannat, eller möjligen går svagt bakåt ser dock ut att vara mer rimligt. Vissa ser detta som oroande, men sett till Huntingtons teori kunde det varit mycket värre. Flera av de orsaker som enligt Huntington kunde orsaka en ny tillbakagångsvåg har inte visat sig göra detta. De ogynnsamma förutsättningarna för demokrati till trots, har demokratin stått relativt stadig, även om det kan hävdas att det knakar i fogarna.

Utifrån de förutsättningar som finns idag finns det istället grund för att vara försiktigt positiv. Något som skulle kunnat ha blivit en akut kris för demokratin, kan istället tas som en varning för att vi kanske inte kan ta den för givet. Det krävs ständigt arbete för att den ska fortleva och åter spira.

7. Referenser

- BBC, 2012. "Russia election protests: Putin plays down losses". Nyhetsartikel. 2012-03-06. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.bbc.com/news/world-europe-16050028>. Hämtdatum: 2015-05-21
- BBC, 2013. "Q&A: Protests in Turkey". Nyhetsartikel. 2013-06-12. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.bbc.com/news/world-europe-22780773>. Hämtdatum: 2015-05-21
- BBC, 2014. "Hong Kong protests: Timeline of the occupation". Nyhetsartikel. 2014-12-11. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.bbc.com/news/world-asia-china-30390820>. Hämtdatum: 2015-05-21
- Bergström, Göran & Kristina Boréus, 2012. "Argumentationsanalys" i Göran Bergström & Kristina Boréus (red.) *Textens mening och makt - metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, s. 91-138
- Bouchet, Nicolas, 2013. "The democracy tradition in US foreign policy and the Obama presidency", *International Affairs*, vol. 89, nr. 1, s. 31-51
- Carothers, Thomas, 2015. "Democracy Aid at 25: Time to Choose", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 59-73.
- Diamond, Larry, 2015. "Facing Up to the Democratic Recession", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 141-155.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnereud, 2012. *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4. uppl. Vällingby: Norstedts Juridik AB
- Fukuyama, Francis, 2015. "Why Is Democracy Performing So Poorly?", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 11-20.
- Gardner, Frank, 2015. "Yemen crisis: An Iranian-Saudi battleground?" Nyhetsartikel. 2015-03-25. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-32044059>. Hämtdatum: 2015-05-21
- Gilens, Martin & Benjamin I. Page, 2014. "Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens", *Perspectives on Politics*, vol. 12, nr. 3, s. 564-581.
- Gyimah-Boadi, E., 2015. "Africa's Waning Democratic Commitment", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 101-113.
- Huntington, Samuel P., 1984. "Will More Countries Become Democratic?", *Political Science Quarterly*, vol. 99, nr. 2, s. 193-218.
- Huntington, Samuel P., 1991. *The Third Wave - Democratization in the Late Twentieth Century*. 1 uppl. Norman: University of Oklahoma Press
- Journal of Democracy = Journal of Democracy's webbplats, Submissions. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.journalofdemocracy.org/about/submissions>. Hämtdatum: 2015-05-21

- Kagan, Robert, 2015. "The Weight of Geopolitics", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 21-31.
- Levitsky, Steven & Lucan Way, 2015. "The Myth of Democratic Recession", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 45-58.
- Lipset, Seymour Martin, 1959. "Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy", *The American Political Science Review*, vol. 53, nr. 1, s. 69-105.
- Lipset, Seymour Martin, Kyong-Ryung Seong & John Charles Torres, 1993. "A comparative analysis of the social requisites of democracy", *International Social Science Journal*, vol. 45, nr. 136, s. 135-175.
- Mainwaring, Scott & Aníbal Pérez-Liñán, 2015. "Cross-Currents in Latin America", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 114-127.
- Maissen, Thomas, 2015. "Switzerland" i *Encyclopædia Britannica Online*. Tillgänglig: <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/577225/Switzerland/256999/Labour-and-taxation#toc257002>. Hämtdatum: 2015-05-14.
- Masoud, Tarek, 2015. "Has the Door Closed on Arab Democracy?", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 74-87.
- McGlinchey, Stephen, 2010. *Review – A Second Look at Huntington's Third Wave Thesis*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.e-ir.info/2010/09/23/review-a-second-look-at-huntingtons-third-wave-thesis/>. Hämtdatum: 2015-05-20
- McKnight, Brian E., 2015. "China" i *Encyclopædia Britannica Online*. Tillgänglig: <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/111803/China/258953/Constitutional-framework>. Hämtdatum: 2015-05-18.
- Mungiu-Pippidi, Alina, 2015. "The Splintering of Postcommunist Europe", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 88-100.
- Puddington, Arch, 2015. *Discarding Democracy: A Return to the Iron Fist* [Elektronisk]. Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2015>. Hämtdatum: 2015-05-20
- Plattner, Marc F., 2015. "Is Democracy in Decline?", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 5-10.
- Schmitter, Philippe C., 2015. "Crisis and Transition, But Not Decline", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 32-44.
- Stepan, Alfred, 2015. "India, Sri Lanka, and the Majoritarian Danger", *Journal of Democracy*, vol. 26, nr. 1, s. 128-140.
- Wicklén, Johan, 2015. "Bakgrund: Saudiavtalet". Nyhetsartikel. 2015-03-28. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/bakgrund-saudiavtalet>. Hämtdatum: 2015-05-21